

UNIDADE

1

Resumo xeral da morfoloxía latina.

Terminacións das declinacións latinas									
Tema		-a	-o(ě)		-i/cons.		-u		-ē
Declinación		1ª	2ª		3ª		4ª		5ª
Modelo		Anim.	Anim.	Inan.	Anim.	Inan.	Anim.	Inan.	Anim.
nº	casos	T e r m i n a c i ó n s							
SG	N.	-a	-us,-er	-um	(variable)	(variable)	-us	-u	-es
	V.	-a	-e(i),-er	-um	=N.	=N.	-us	-u	-es
	Ac.	-am	-um	-um	-em	=N.	-um	-u	-em
	X.	-ae	-i		-is		-us		-ei
	D.	-ae	-o		-i		-ui		-ei
	Ab.	-a	-o		-e/-i		-u		-e
PL	N.V.	-ae	-i	-a	-es	-a	-us	-ua	-es
	Ac.	-as	-os	-a	-es	-a	-us	-ua	-es
	X.	-arum	-orum		-um		-uum		-erum
	D.Ab.	-is (-abus)	-is		-ibus		-ibus (-ubus)		-ebus
Declinación		1ª	2ª		3ª		4ª		5ª

Terminacións verbo latino (VERBOS REGULARES)

VOZ ACTIVA			VOZ PASIVA	
Tpos. de presente	Tpos. de perfecto		Tpos. de presente	Tpos. de perfecto (tema supino)
Presente	Pt. perfecto		Presente	Pt. perfecto
-o -(i) s -(i) t -(i) mus -(i) tis -(u) nt	-i -IS-ti -i- t -i- mus -IS-tis -ER-u-nt /-ER-e	I N D	-or -(e)ris (-re) -(i) tur -(i) mur -(i) mini -(u) ntur	-us -a -um (N.sg. p.p.) -i -ae -a (N.pl. p.p.) <div> sum (fui) es (fuisti) est (fuit) sumus (fuimus) estis (fuistis) sunt (fuerunt/e) </div>
Pt. imperfecto	Pt. pluscuamp.	I C A T	Pt. imperfecto	Pt. pluscuamperfecto
-(e)BA-m -(e)BA-s -(e)BA-t -(e)BA-mus -(e)BA-tis -(e)BA-nt	-ER-A-m -ER-A-s -ER-A-t -ER-A-mus -ER-A-tis -ER-A-nt		-(e)BA-r -(e)BA-ris (-re) -(e)BA-tur -(e)BA-mur -(e)BA-mini -(e)BA-ntur	-us -a -um (N.sg. p.p.) -i -ae -a (N.pl. p.p.) <div> eram (fueram) eras (fueras) erat (fuerat) eramus (fueramus) eratis (fueratis) erant (fuerant) </div>
1ª2ª <Fut. imp.> 3ª4ª	Fut. perfecto	I V O	1ª2ª <Fut. imp.> 3ª4ª	Fut. perfecto
-B-o -B-i-s -B-i-t -B-i-mus -B-i-tis -B-u-nt	-A-m -E-s -E-t -E-mus -E-tis -E-nt		-B-or -B-e-ris (-re) -B-i-tur -B-i-mur -B-i-mini -B-u-ntur	-A-r -E-ris (-re) -E-tur -E-mur -E-mini -E-ntur <div> -us -a -um (N.sg. p.p.) -i -ae -a (N.pl. p.p.) ero (fui) eris (fuisti) erit (fuit) erimus (fuimus) eritis (fuistis) erunt (fuerunt) </div>
1ª < Presente > 2ª3ª4ª	Pt. perfecto	S U B X U N T I V O	1ª < Presente > 2ª3ª4ª	Pt. perfecto
-E-m -E-s -E-t -E-mus -E-tis -E-nt	-A-m -A-s -A-t -A-mus -A-tis -A-nt		-E-r -E-ris (-re) -E-tur -E-mur -E-mini -E-ntur	-A-r -A-ris (-re) -A-tur -A-mur -A-mini -A-ntur <div> -us -a -um (N.sg. p.p.) -i -ae -a (N.pl. p.p.) sim (fui) sis (fuisti) sit (fuit) simus (fuimus) sitis (fuistis) sint (fuerunt) </div>
Pt. imperfecto	Pt. pluscuamp.		Pt. imperfecto	Pt. pluscuamp.
-(e)RE-m -(e)RE-s -(e)RE-t -(e)RE-mus -(e)RE-tis -(e)RE-nt	-IS-SE-m -IS-SE-s -IS-SE-t -IS-SE-mus -IS-SE-tis -IS-SE-nt		-(e)RE-r -(e)RE-ris (-re) -(e)RE-tur -(e)RE-mur -(e)RE-mini -(e)RE-ntur	-us -a -um (N.sg. p.p.) -i -ae -a (N.pl. p.p.) <div> essem (fuissem) esses (fuisses) esset (fuisset) essemus (fuissemus) essetis (fuissetis) essent (fuissent) </div>
Presente		I M P E R A T	Presente	
Sg. 2ª -Ø (e) Pl. 2ª -(i)te			Sg. 2ª -(e)re Pl. 2ª -(i)mini	
Futuro			Futuro	
Sg. 2ª -(i)to 3ª -(i)to			Sg. 2ª -(i)tor 3ª -(i)tor	
Pl. 2ª -(i)tote 3ª -(u)nto			Pl. 2ª -i? 3ª -(u)nto	
F O R M A S N O M I N A I S				
Presente		INFINITIVO	Presente	
-(e)RE	Pretérito		-ri / -i (3ª, mixta)	Pretérito
Futuro	-IS-SE			(N/Ac. part. pret. pas. + esse / fuisse)
N/Ac. part. fut. act. + esse / fuisse				Futuro
Presente		PARTICIPIO		supino en -um iri
-(e)ns -(e)NTis				
Futuro			Futuro	Pretérito (t. supino)
-URus -ura -urum			-(e)ND-us -a -um	-us -a -um
-(e)ND-um, -i, -o, -o		<XERUNDIO -IVO>	-(e)ND-um, am, um -(e)ND-i, ae, i ...	
- T/S-um		SUPINO		- T/S-u
VOZ ACTIVA				VOZ PASIVA
Significado tipografía: (vocal de unión facultativa) - SUFFIXO DE PERF. ACT. - CTM - vocal de unión - desinencia				

MORFOSINTAXE LATINA

- Estrutura das palabras: raíz ou lexema, sufixos, desinencias (coma en galego ou castelán).
- Clases de palabras:

VARIABLES (Cambian de forma)	INVARIABLES (Non cambian de forma)
Substantivo Adxectivo Pronome Verbo	Adverbio Interxección Preposición Conxunción
Nota: en latín non hai artigo.	

O NOME

- Categorías gramaticais do nome:
  - Xénero: masculino, feminino e neutro (cada substantivo ten só un xénero).
  - Número: singular e plural.
  - Caso: nominativo, vocativo, acusativo, xenitivo, dativo e ablativo
- Correspondencia entre función sintáctica e caso:

FUNCIÓN SINTÁCTICA	CASO
Suxeito Atributo	Nominativo
Apelación	Vocativo
Complemento directo Complemento circunstancial	Acusativo
Complemento determinativo	Xenitivo
Complemento indirecto	Dativo
Complemento circunstancial Complemento axente	Ablativo

- Declinación: Conxunto de formas que pode presentar un substantivo, adxectivo ou pronome de acordo coa súa función sintáctica dentro da oración (casos).
  - Os substantivos latinos agrúpanse en cinco declinacións.
  - A declinación á que pertence un substantivo está indicada polo seu enunciado, formado polo nominativo e o xenitivo, xeralmente, do singular.

DECLINACIÓN	Tema en	ENUNCIADO	
		NOMINATIVO	XENITIVO
Primeira	-a	-a	-ae
Segunda	-o/-e	-us, -er, -ir, -um	-i
Terceira	cons./ -i	<i>variable</i>	-is
Cuarta	-u	-us, -u	-us
Quinta	-e	-es	-ei

PRIMEIRA DECLINACIÓN

- Pertencen substantivos e adxectivos de xénero feminino, de tema en **-a**
- Algúns substantivos son de xénero masculino e non hai neutros
- Enunciado: Nominativo singular **-a**, xenitivo singular **-ae**
- Presenta as seguintes terminacións:

CASO	SINGULAR	PLURAL
Nominativo	puell- a	puell -ae
Vocativo	puell -a	puell -ae
Acusativo	puell -am	puell -as
Xenitivo	puell -ae	puell -ārum
Dativo	puell -ae	puell -is
Ablativo	puell -a	puell -is

SEGUNDA DECLINACIÓN

- Comprende substantivos e adxectivos de tema en **-o/-e**; o xenitivo singular remata en **-i**

SUBSTANTIVOS

- Son, sobre todo, de xénero masculino e neutro. Hai algúns femininos.
- Enunciado dun substantivo:

	MASCULINOS E FEMININOS	NEUTROS
Nominativo	-us, -er, -ir	-um
Xenitivo	-i	

Exemplos:

Núm.	CASO	MASCULINOS E FEMININOS			NEUTROS	
		1	2	3		
SG.	N.	amic-us	puer-us	*agr-us > ager	vir-us	bell-um
	V.	amic-e	puer-e	*agr-e > ager	vir-us	bell-um
	Ac.	amic-um	puer-um	agr-um	vir-um	bell-um
	X.	amic-i	puer-i	agr-i	vir-i	bell-i
	D.	amic-o	puer-o	agr-o	vir-o	bell-o
	Ab.	amic-o	puer-o	agr-o	vir-o	bell-o
Pl.	N.	amic-i	puer-i	agr-i	vir-i	bell-a
	V.	amic-i	puer-i	agr-i	vir-i	bell-a
	Ac.	amic-os	puer-os	agr-os	vir-os	bell-a
	X.	amic-ōrum	puer-ōrum	agr-ōrum	vir-ōrum	bell-ōrum
	D.	amic-is	puer-is	agr-is	vir-is	bell-is
	Ab.	amic-is	puer-is	agr-is	vir-is	bell-is

ADJECTIVOS

- Presentan tres formas, unha para cada xénero.
- O neutro e o masculino seguen a 2ª declinación.
- O feminino segue a 1ª declinación.
- Terminacións:

Exemplos:

ADJECTIVOS DA 2ª DECLINACIÓN									
	1			2			3		
	MASC.	FEM.	NEUTRO	MASC.	FEM.	NEUTRO	MASC.	FEM.	NEUTRO
SINGULAR									
N	bonus	bona	bonum	miser	misera	misērum	pulcher	pulchra	pulchrum
V	bone	bona	bonum	miser	misera	misērum	pulcher	pulchra	pulchrum
Ac	bonum	bonam	bonum	misērum	misēram	misērum	pulchrum	pulchram	pulchrum
X	boni	bonae	boni	misēri	misērae	misēri	pulchri	pulchrae	pulchri
D	bono	bonae	bono	misēro	misērae	misēro	pulchro	pulchrae	pulchro
Ab	bono	bona	bono	misēro	misēra	misēro	pulchro	pulchra	pulchro
PLURAL									
N	boni	bonae	bona	misēri	misērae	misvra	pulchri	pulchrae	pulchra
V	boni	bonae	bona	misēri	misērae	misēra	pulchri	pulchrae	pulchra
Ac	bonos	bonas	bona	misēros	misēras	misēra	pulchros	pulchras	pulchra
X	bonōrum	bonārum	bonōrum	miserōrum	misērārum	misērōrum	pulchrōrum	pulchrārum	pulchōrum
D	bonis	bonis	bonis	misēris	misēris	misēris	pulchris	pulchris	pulchris
Ab	bonis	bonis	bonis	misēris	misēris	misēris	pulchris	pulchris	pulchris
	O -e- de <i>miser</i> pertence a palabra e aparecerá en toda a flexión coma <i>puer</i> .						Observa que <i>pulcher</i> engade un -e- só no Nom. e Voc. de Sing. Masc. para evitar unha secuencia <i>*pulchr</i> allea ao latín, como <i>ager</i>		

TERCEIRA DECLINACIÓN

- Abrangue a substantivos masculinos, femininos e neutros, e a adxectivos.
- Todos se recoñecen por terminar o xenitivo en **-is**.
- O nominativo e vocativo de sg., que sempre son iguais (tamén en pl.), teñen desinencia variable. Aquí reside a complexidade desta declinación.
- Agrúpanse nela substantivos e adxectivos **temas en consoante** e en **-i**. Dado que a diferenza entre uns e outros é mínima, aprenderemos primeiro a diferenciais. Para iso fixaremos a nosa atención no enunciado, distinguindo entre imparisílabos e parisílabos:
  - **Imparisílabos** : cando o número de sílabas do nominativo e xenitivo de singular é distinto (son os **temas en consoante**):
Ex.: **prin-ceps, prin-ci-pis** (2 e 3 respectivamente)
Excepcións: as máis importantes son **pater/patris, mater/matris, frater/fratris**, que, pese a ser parisílabos, son temas en consoante.
  - **Parisílabos** : cando o número de sílabas é igual (son os **temas en vogal -i**):
Ex.: **hos-tis, hos-tis** (2 e 2 respectivamente).
Excepcións: veranse ao tratar os temas en **-i**.

SUBSTANTIVOS DE TEMA EN CONSOANTE

- Poden ser de xénero masculino, feminino e neutro.
- Segundo a consoante final do tema (que se obtén separando a terminación **-is** do xenitivo), distinguimos entre os que rematan en:
  - oclusivas: bilabiais (p,b), dentais (d,t) e velares (c,g)
  - líquidas: l, r
  - nasais: m, n
  - silbante: s
- Desinencias:

CASO	MASCULINOS E FEMININOS		NEUTROS	
	SINGULAR	PLURAL	SINGULAR	PLURAL
Nominativo	-s/-cero (ø)	-es	-cero (ø)	-a
Vocativo	-s/-cero (ø)	-es	-cero (ø)	-a
Acusativo	-em	-es	-cero (ø)	-a
Xenitivo	-is	-um	-is	-um
Dativo	-i	-ibus	-i	-ibus
Ablativo	-e	-ibus	-e	-ibus

- Distribución das desinencias **-s** e **-cero (-ø)** no nominativo e vocativo de singular:

DESINENCIA	TEMA EN	XÉNERO
-s	oclusiva: bilabial (p e b) dental (t e d) velar ou gutural (c e g)	Masculino e feminino
	nasal m	Feminino
	UN en nasal n (sanguin-)	
-ø	oclusiva dental (t e d)	Neutro
	líquida (lateral, l; vibrante, r)	
	nasal (n) silbante (s)	Masculino, feminino e neutro

- Cambios fonéticos:

CASO	CAMBIO FONÉTICO	TEMA NO QUE SE PRODUCE
NO NOMINATIVO E NO VOCATIVO SINGULAR	-ts > -ss > -s : * milets > * miless > miles -ds > -ss > -s : * peds > * pess > pes -cons. + dental > -cons. : * cord > cor	nos dentais masculinos e femininos nos dentais masculinos e femininos nos dentais neutros.
	-cs > -x : * ducs > dux -gs > -x : * legs > lex	nos guturais
	-on > o : * homon > homo ; * legion > legio	nos nasais en -n masculinos e femininos
	-s > -r : honos > honor	nos temas en -s masculinos e femininos; só ás veces por analogía* cos outros casos
NO RESTO DOS CASOS	<i>Apofonía.</i> Cambio en -i- da vogal breve da sílaba final do nominativo e vocativo do singular ao pasar a sílaba media no resto da flexión. Un -r- pode condicionar este cambio (cinis / cineris).	nos oclusivos labiais: princeps / principis nos oclusivos dentais: caput / capitis nos velares: iudex / iudicis nos nasais en -n: flumen / fluminis
	<i>Rotacismo.</i> Paso a -r- de -s- intervocálico	nos temas en -s: * honōs-is > honōr-is
	<i>Cambio vocálico.</i> Vogal do nominativo, vocativo e acusativo de singular distinta dos demais casos	nos temas en -s neutros: tempus / tempōris onus / oneris

DIFERENTES MODELOS DE DECLINACIÓN DE SUBSTANTIVOS DA TERCEIRA DECLINACIÓN

Temas en consoante: <i>l, r, s, n</i> (Nominativo e vocativo de singular sen -s)									
	l	r	-ter/-tr-is	s	s (neutro)	s (neutro)	-on/-ōn-is	-on/-īn-is	-en/-īn-is (n)
Sg. N.	sōl	dolor	pater	mōs	corpus	onus	leo	homo	nomēn
V.	sōl	dolor	pater	mōs	corpus	onus	leo	homo	nomēn
Ac.	sōl-ēm	dolōr-ēm	patr-ēm	mōr-ēm	corpūs	onūs	leōn-ēm	homīn-ēm	nomēn
X.	sōl-īs	dolōr-īs	patr-īs	mōr-īs	corpōr-īs	onēr-īs	leōn-īs	homīn-īs	nomīn-īs
D.	sōl-ī	dolōr-ī	patr-ī	mōr-ī	corpōr-ī	onēr-ī	leōn-ī	homīn-ī	nomīn-ī
Ab.	sōl-ē	dolōr-ē	patr-ē	mōr-ē	corpōr-ē	onēr-ē	leōn-ē	homīn-ē	nomīn-ē
Pl. N.	sōl-ēs	dolōr-ēs	patr-ēs	mōr-ēs	corpōr-ā	onēr-ā	leōn-ēs	homīn-ēs	nomīn-ā
V.	sōl-ēs	dolōr-ēs	patr-ēs	mōr-ēs	corpōr-ā	onēr-ā	leōn-ēs	homīn-ēs	nomīn-ā
Ac.	sōl-ēs	dolōr-ēs	patr-ēs	mōr-ēs	corpōr-ā	onēr-ā	leōn-ēs	homīn-ēs	nomīn-ā
X.	sōl-um	dolōr-um	patr-um	mōr-um	corpōr-um	onēr-um	leōn-um	homīn-um	nomīn-um
D.	sōl-ībus	dolōr-ībus	patr-ībus	mōr-ībus	corpōr-ībus	onēr-ībus	leōn-ībus	homīn-ībus	nomīn-ībus
Ab.	sōl-ībus	dolōr-ībus	patr-ībus	mōr-ībus	corpōr-ībus	onēr-ībus	leōn-ībus	homīn-ībus	nomīn-ībus
Temas en consoante: labial (<i>p, b</i>); gutural; (<i>c, g</i>); dental (<i>t, d</i>) (Nominativo e vocativo de singular con -s, agás os neutros)									
	p	b	c	g	t	d	t (neutro)	t (neutro)	d (neutro)
Sg. N.	princep-s	plēb-s	lūx (< luc-s)	lēx (< leg-s)	miles (<milet-s)	laus (<laud-s)	caput	lac (<lact)	cor (<cord)
V.	princep-s	plēb-s	lūx (< luc-s)	lēx (< leg-s)	miles (<milet-s)	laus (<laud-s)	caput	lac	cor
Ac.	princīp-ēm	plēb-ēm	lūc-ēm	lēg-ēm	milīt-ēm	laud-ēm	caput	lac	cor
X.	princīp-īs	plēb-īs	lūc-īs	lēg-īs	milīt-īs	laud-īs	capīt-īs	lact-īs	cord-īs
D.	princīp-ī	plēb-ī	lūc-ī	lēg-ī	milīt-ī	laud-ī	capīt-ī	lact-ī	cord-ī
Ab.	princīp-ē	plēb-ē	lūc-ē	lēg-ē	milīt-ē	laud-ē	capīt-ē	lact-ē	cord-ē
Pl. N.	princīp-ēs	plēb-ēs	lūc-ēs	lēg-ēs	milīt-ēs	laud-ēs	capīt-ā	(non ten)	cord-ā
V.	princīp-ēs	plēb-ēs	lūc-ēs	lēg-ēs	milīt-ēs	laud-ēs	capīt-ā		cord-ā
Ac.	princīp-ēs	plēb-ēs	lūc-ēs	lēg-ēs	milīt-ēs	laud-ēs	capīt-ā		cord-ā
X.	princīp-um	plēb-um	lūc-um	lēg-um	milīt-um	laud-um	capīt-um		cord-um
D.	princīp-ībus	plēb-ībus	lūc-ībus	lēg-ībus	milīt-ībus	laud-ībus	capīt-ībus		cord-ībus
Ab.	princīp-ībus	plēb-ībus	lūc-ībus	lēg-ībus	milīt-ībus	laud-ībus	capīt-ībus		cord-ībus

SUBSTANTIVOS DE TEMA EN VOGAL -i

- Poden ser de xénero masculino, feminino e neutro.
- O nominativo de singular termina en:

MASCULINOS E FEMININOS	NEUTROS
-is	-e
-es	-ar
-er	-al
-dúas consoantes	

- Diferenzas cos temas en consoante:
  - O xenitivo plural (todos os xéneros): **-ium**, fronte a **-um** dos temas en consoante.
  - O nom., voc. e acus. plural dos neutros: **-ia**, fronte a **-a** dos temas en consoante.
  - Nalgúns casos: ac. sg. en **-im**; abl. sg. en **-i**; e ac. pl. en **ís**.
- Terminacións:

CASO	MASCULINOS E FEMININOS		NEUTROS	
	SINGULAR	PLURAL	SINGULAR	PLURAL
Nominativo	-is, -es, -er, -dúas consoantes	-es	-e, al, -ar	-ia
Vocativo	-is, -es, -er, -dúas consoantes	-es	e, -al, -ar	-ia
Acusativo	-em (-im)	-es (-is)	e, -al, -ar	-ia
Xenitivo	-is	-ium	-is	-ium
Dativo	-i	-ibus	-i	-ibus
Ablativo	-e (-i)	-ibus	-i	-ibus

ALGÚNS MODELOS DE DECLINACIÓN DE SUBSTANTIVOS DA TERCEIRA DECLINACIÓN EN -i :

	Masculinos e femininos				Neutros			Irreg.
	-is	-is	-es<*-is	- dúas cons.	-al(i)	-ar(i)	-e<*-i	
N.	turrīs	finīs	nubes	pars (<*part[i]s)	animal	calcār	mare	vis
V.	turrīs	finīs	nubes	pars (<*part[i]s)	animal	calcār	mare	vis
Ac.	turrīm	finēm	nubem	partēm	animal	calcār	mare	vim
X.	turrīs	finīs	nubīs	partīs	animālīs	calcārīs	marīs	[vis]
D.	turrī	finī	nubī	partī	animālī	calcārī	marī	[vī]
Ab.	turre	finē	nubē	partē	animālī	calcārī	marī	vī
N.	turrēs	finēs	nubēs	partēs	animālīā	calcārīā	marīā	virēs
V.	turrēs	finēs	nubēs	partēs	animālīā	calcārīā	marīā	virēs
Ac.	turrēs (-īs)	finēs (-īs)	nubēs (-īs)	partēs (-īs)	animālīā	calcārīā	marīā	virēs
X.	turrīum	finīum	nubīum	partīum	animālīum	calcārīum	marīum	virīum
D.	turrībus	finībus	nubībus	partībus	animālībus	calcārībus	marībus	virībus
Ab.	turrībus	finībus	nubībus	partībus	animālībus	calcārībus	marībus	virībus

Observa que os substantivos **parisílabos** son temas en **-i** e os **imparisílabos** son temas en **consoante**. Sen embargo as excepcións de imparisílabos temas en **-i** son máis numerosas ca no apartado anterior, debido a que en determinadas circunstancias se perdeu o **i** do nominativo de singular.

ADJECTIVOS DA TERCEIRA DECLINACIÓN

Poden ser de:

- Tema en *-i*
- Tema en consoante

ADJECTIVOS DA TERCEIRA DECLINACIÓN.				
	Tema en <i>-i</i>			Tema en consoante
Nº TERM.	tres:	dúas:	unha:	unha:
TERMIN.	-er, -is, -e	-is, -e	varía	varía
MODELOS	celer, celeris, celere acer, acris, acre	fortis, forte	prudens, prudentis felix, felix	vetus, veteris
PARTICUL.	ablativo singular -i xenitivo plural -ium nom., voc. e ac. pl. neutro -ia			ablativo singular -e xenitivo plural -um nom., voc. e ac. pl. neutro -a

TEMAS EN *-i*

- Tres terminacións

CASO	SINGULAR			PLURAL	
	Masculino	Feminino	Neutro	Masc. e Fem.	Neutro
Nominativo	celer	celër-is	celër-e	celër-es	celer-ia
Vocativo	celer	celër-is	celër-e	celër-es	celer-ia
Acusativo	celër-em	celër-em	celër-e	celër-es	celer-ia
Xenitivo	celër-is	celër-is	celër-is	celer-ium	celer-ium
Dativo	celër-i	celër-i	celër-i	celer-ibus	celer-ibus
Ablativo	celër-i	celër-i	celër-i	celer-ibus	celer-ibus

CASO	SINGULAR			PLURAL	
	Masculino	Feminino	Neutro	Masc. e Fem.	Neutro
Nominativo	acer*	acr -is	acr -e	acr -es	acr-ia
Vocativo	acer*	acr -is	acr -e	acr -es	acr-ia
Acusativo	acr -em	acr -em	acr -e	acr -es	acr-ia
Xenitivo	acr -is	acr -is	acr -is	acr -ium	acr-ium
Dativo	acr -i	acr -i	acr -i	acr-ibus	acr-ibus
Ablativo	acr-i	acr-i	acr-i	acr-ibus	acr-ibus

* **acer** < **acris** > **acrs** > **acrr** > **acr** > **acer**.

- Dúas terminacións

CASO	SINGULAR		PLURAL	
	Masculino e Feminino	Neutro	Masc. e Fem.	Neutro
Nominativo	fort-is	fort-e	fort-es	fort-ia
Vocativo	fort-is	fort-e	fort-es	fort-ia
Acusativo	fort-em	fort-e	fort-es	fort-ia
Xenitivo	fort-is	fort-is	fort-ium	fort-ium
Dativo	fort-i	fort-i	fort-ibus	fort-ibus
Ablativo	fort-i	fort-i	fort-ibus	fort-ibus

- Unha terminación

CASO	SINGULAR		PLURAL	
	Masculino e Feminino	Neutro	Masc. e Fem.	Neutro
Nominativo	felix	felix	felīc-es	felic-ia
Vocativo	felix	felix	felīc-es	felic-ia
Acusativo	felīc-em	felix	felīc-es	felic-ia
Xenitivo	felīc-is	felīc-is	felic-ium	felic-ium
Dativo	felīc-i	felīc-i	felic-ibus	felic-ibus
Ablativo	felīc-i/e	felīc-i/e	felic-ibus	felic-ibus

TEMAS EN CONSOANTE

CASO	SINGULAR		PLURAL	
	Masculino e Feminino	Neutro	Masc. e Fem.	Neutro
Nominativo	vetus	vetus	vetēr-es	vetēr-a
Vocativo	vetus	vetus	Vetēr-es	vetēr-a
Acusativo	vetēr-em	vetus	vetēr-es	vetēr-a
Xenitivo	vetēr-is	vetēr-is	vetēr-um	vetēr-um
Dativo	vetēr-i	vetēr-i	vetēr-ibus	vetēr-ibus
Ablativo	vetēr-e	vetēr-e	vetēr-ibus	vetēr-ibus

GRAOS DO ADXECTIVO: O COMPARATIVO

- En latín, e en galego e castelán, distínguense dous graos: comparativo e superlativo.
- O grao comparativo, á súa vez, pode ser:
  - de inferioridade,
  - de igualdade e
  - de superioridade.
- En latín estes exprésanse:

COMPARATIVO	FORMAS	2º TERMO
De inferioridade	minus + adxectivo	quam + caso do 1º
De igualdade	tam + adxectivo	quam + caso do 1º
De superioridade	magis/plus + adxectivo	quam + caso do 1º
	-ior (m. e f.), -ius (n.)	- quam + caso do 1º - ablativo sen quam*

* Só se o primeiro termo vai expresado en nominativo ou en acusativo.

- En latín, **o comparativo de superioridade** adoita expresarse engadindo á raíz do adxectivo, que se obtén ao suprimir a terminación propia do xenitivo singular -i / -is, os sufixos **-ior/-ius**, resultando un adxectivo da 3ª declinación. O primeiro deles utilízase para o masculino e o feminino, o segundo, **-ius**, para o neutro. Así, de **altus**, **-a**, **-um** obteríamos **altior**, **altius**, que se declina como segue:

CASO	SINGULAR		PLURAL	
	MASC. E FEM.	NEUTRO	MASC. E FEM.	NEUTRO
Nominativo	altior	altius	altiōres	altiōra
Vocativo	altior	altius	altiōres	altiōra
Acusativo	altiōrem	altius	altiōres	altiōra
Xenitivo	altiōris	altiōris	altiōrum	altiōrum
Dativo	altiōri	altiōri	altioribus	altioribus
Ablativo	altiōre	altiōre	altioribus	altioribus

GRAOS DO ADXECTIVO: O SUPERLATIVO

- Expresa a calidade en grao sumo.
- Fórmase engadindo ao tema do adxectivo os sufixos:
  - issimus, -issima, -issimum** (é o sufixo normal)
  - limus, -lima, -limum** (cando o nominativo singular masculino do adxectivo acaba en **-lis**).
  - rimus, -rima, -rimum** (cando o nominativo singular masculino do adxectivo acaba en **-er**).
- Declínase coma un adxectivo da 1ª e 2ª declinación, tipo **bonus**, **-a**, **-um**. Exemplo:

CASO	SINGULAR			PLURAL		
	MASC.	FEM.	NEUTRO	MASC.	FEM.	NEUTRO
Nominativo	altissimus	altissima	altissimum	altissimi	altissimae	altissima
Vocativo	altissime	altissima	altissimum	altissimi	altissimae	altissima
Acusativo	altissimum	altissimam	altissimum	altissimos	altissimas	altissima
Xenitivo	altissimi	altissimae	altissimi	altissimorum	altissimarum	altissimorum
Dativo	altissimo	altissimae	altissimo	altissimis	altissimis	altissimis
Ablativo	altissimo	altissima	altissimo	altissimis	altissimis	altissimis

- Distínguese
  - O absoluto: Non leva ningún complemento.
  - O relativo: Leva un complemento expresado en:
    - xenitivo
    - **e/ex** e ablativo
    - **inter** e acusativo
- **Bonus, malus, magnus** e **parvus** presentan un comparativo e un superlativo anómalos

ADJECTIVO	COMPARATIVO DE SUPERIORIDADE	SUPERLATIVO
bonus, bona, bonum	melior, melius	optimus, optima, optimum
malus, mala, malum	peior, peius	pessimus, pessima, pessimum
magnus, magna, magnum	maior, maius	maximus, maxima, maximum
parvus, parva, parvum	minor, minus	minimus, minima, minimum

- O adverbio admite graos:
  - Comparativo de superioridade: sufixo **-ius**
  - Superlativo: sufixo **-issime, -lime** e **-rime**

CUARTA DECLINACIÓN

- Comprende substantivos de xénero masculino, algúns femininos e neutros.
- Recoñécese polo enunciado:

	MASCULINOS E FEMININOS	NEUTROS
Nominativo	-us	-u
Xenitivo	-us	

ALGÚNS MODELOS DE DECLINACIÓN DE SUBSTANTIVOS DA CUARTA DECLINACIÓN:

lacus, lacus (m.) lago			genu, genus (n.) xeonllo		
CASO	SINGULAR	PLURAL	CASO	SINGULAR	PLURAL
Nominativo	lac-us	lac-us	Nominativo	gen-u	gen-ua
Vocativo	lac-us	lac-us	Vocativo	gen-u	gen-ua
Acusativo	lac-um	lac-us	Acusativo	gen-u	gen-ua
Xenitivo	lac-us	lac-uum	Xenitivo	gen-us	gen-uum
Dativo	lac-ui	lac-ibus*	Dativo	gen-ui	gen-ibus*
Ablativo	lac-u	lac-ibus*	Ablativo	gen-u	gen-ibus*

* Quedan restos de dativos e ablativos plurais en **-ibus**. Non obstante, por analoxía coa terceira declinación, este remate orixinario substituíuse por **-ibus**.

QUINTA DECLINACIÓN

- Comprende substantivos femininos, agás **dies**, que é masc. e fem.
- Non hai neutros.
- Enunciado:

FEMININOS	
Nominativo	-es
Xenitivo	-ei

ALGÚNS MODELOS DE DECLINACIÓN DE SUBSTANTIVOS DA QUINTA DECLINACIÓN:

res, rei (f.) <i>cousa, feito</i>			dies, diei (m. e f.) <i>día, data</i>		
CASO	SINGULAR	PLURAL	CASO	SINGULAR	PLURAL
Nominativo	r-es	r-es	Nominativo	di-es	di-es
Vocativo	r-es	r-es	Vocativo	di-es	di-es
Acusativo	r-em	r-es	Acusativo	di-ei	di-es
Xenitivo	r-ei	r-erum	Xenitivo	di-em	di-ērum
Dativo	r-ei	r-ebus	Dativo	di-ei	di-ēbus
Ablativo	r-e	r-ebus	Ablativo	di-e	di-ēbus

NUMERAIS

- CARDINAIS.** Só declinan os tres primeiros cardinais (**unus, duo, tres**), as centenas a partir de douscentos (**ducenti, -ae, -a**) e os millares (**milīa**)

DECLINACIÓN DE CARDINAIS									
CASOS	SINGULAR			DUAL			PLURAL		PLURAL
	FEMIN.	FEMIN.	NEUTRO	MASCULINO	FEMININO	NEUTRO	MASC. e FEMIN.	NEUTRO	NEUTRO
Nominativo	una	una	unum	duo	duae	duo	tres	tria	milīa
Acusativo	unam	unam	unum	duos	duas	duo	tres	tria	milīa
Xenitivo	unīus	unīus	unīus	duōrum	duārum	duōrum	trium	trium	milium
Dativo	uni	uni	uni	duōbus	duābus	duōbus	tribus	tribus	milibus
Ablativo	uno	una	uno	duōbus	duābus	duōbus	tribus	tribus	milibus
	Tamén se pode usar coma indefinido. Entón declínase en pl coma bonus –a, -um .			Coma duo tamén decl. ambo, -ae, -o					O sg. mille é indeclinable

- ORDINAIS.** Declínanse todos como **bonus, -a, -um**

FLEXIÓN PRONOMINAL

- Persoais:

CASO	PRIMEIRA PERSOA		SEGUNDA PERSOA		TERCEIRA PERS.
	SINGULAR	PLURAL	SINGULAR	PLURAL	SING. e PLUR.
Nominativo	ego	nos	tu	vos	---
Vocativo	---	---	tu	vos	---
Acusativo	me	nos	te	vos	se
Xenitivo	mei	nostri / nostrum	tui	vestri / vestrum	sui
Dativo	mihi	nobis	tibi	vobis	sibi
Ablativo	me	nobis	te	vobis	se

- Posesivos:

PERSOAS	UN SÓ POSUIDOR	VARIOS POSUIDORES
1ª	meus, mea, meum	noster, nostra, nostrum
2ª	tuus, tua, tuum	vester, vestra, vestrum
3ª	suus, sua, suum	suus, sua, suum
Declínanse como bonus, bona, bonum e pulcher, pulchra, pulchrum		

- Demonstrativos ou deícticos:

- **hic, haec, hoc**, *este, esta, isto*
- **iste, ista, istud**, *ese, esa, iso*
- **ille, illa, illud**, *aquel, aquela, aquilo*

O xenitivo singular termina en **-ius** e o dativo singular en **-i**.

CASO	SINGULAR			PLURAL		
	MASC.	FEMIN.	NEUTRO	MASC.	FEMIN.	NEUTRO
Nominativo	hic	haec	hoc	hi	hae	haec
Acusativo	hunc	hanc	hoc	hos	has	haec
Xenitivo	huius	huius	huius	horum	harum	horum
Dativo	huic	huic	huic	his	his	his
Ablativo	hoc	hac	hoc	his	his	his

CASO	SINGULAR			PLURAL		
	MASC.	FEMIN.	NEUTRO	MASC.	FEMIN.	NEUTRO
Nominativo	iste	ista	istud	isti	istae	ista
Acusativo	istum	istam	istud	istos	istas	ista
Xenitivo	istius	istius	istius	istōrum	istārum	istōrum
Dativo	isti	isti	isti	istis	istis	istis
Ablativo	isto	ista	isto	istis	istis	istis

CASO	SINGULAR			PLURAL		
	MASC.	FEMIN.	NEUTRO	MASC.	FEMIN.	NEUTRO
Nominativo	ille	illa	illud	illi	illae	illa
Acusativo	illum	illam	illud	illos	illas	illa
Xenitivo	illius	illius	illius	illōrum	illārum	illōrum
Dativo	illi	illi	illi	illis	illis	illis
Ablativo	illo	illa	illo	illis	illis	illis

- Fórico: **is, ea, id** *este, esta, isto; aquel, aquela, aquilo; o, a, os, as, lle, lles*
- De identidade: **idem, eadem, idem** *o mesmo, a mesma, o mesmo* (composto do fórico **is+dem** que engade a énfase de *identidade*)
- Enfático: **ipse, ipsa, ipsum** *el mesmo, ela mesma, iso mesmo*
- Relativo: **qui, quae, quod** *que, o que, a que, cal*

Presentan as seguintes características:

- Xenitivo singular **-ius**
- Dativo singular **-i**
- Nominativo e acusativo neutro singular terminado en **d** (excepto **ipse**).

- Fórico: **is, ea, id** *este, esta, isto*

CASO	SINGULAR			PLURAL		
	MASC	FEM.	NEUTRO	MASC	FEM.	NEUTRO
Nominativo	is	ea	id	ei / ii	eae	ea
Acusativo	eum	eam	id	eos	eas	ea
Xenitivo	eius	eius	eius	eōrum	eārum	eōrum
Dativo	ei	ei	ei	eis / iis	eis / iis	eis / iis
Ablativo	eo	ea	eo	eis / iis	eis / iis	eis / iis

- De identidade: **idem, eadem, idem** o mesmo, a mesma, o mesmo

CASO	SINGULAR			PLURAL		
	MASC.	FEM.	NEUTRO	MASC.	FEM.	NEUTRO
Nominativo	idem	eadem	idem	eidem/ iidem	eaedem	eadem
Acusativo	eundem	eandem	idem	eosdem	easdem	eadem
Xenitivo	eiusdem	eiusdem	eiusdem	eorumdem	earumdem	eorumdem
Dativo	eidem	eidem	eidem	eisdem / iisdem	eisdem / iisdem	eisdem / iisdem
Ablativo	eodem	eadem	eodem	eisdem / iisdem	eisdem / iisdem	eisdem / iisdem

- Enfático: **ipse, ipsa, ipsum** el mesmo, ela mesma, iso mesmo

CASO	SINGULAR			PLURAL		
	MASC.	FEM.	NEUTRO	MASC.	FEM.	NEUTRO
Nominativo	ipse	ipsa	ipsum	ipsi	ipsae	ipsa
Acusativo	ipsum	ipsam	ipsum	ipsos	ipsas	ipsa
Xenitivo	ipsius	ipsius	ipsius	ipsorum	ipsarum	ipsorum
Dativo	ipsi	ipsi	ipsi	ipsis	ipsis	ipsis
Ablativo	ipso	ipsa	ipso	ipsis	ipsis	ipsis

- Relativo: **qui, quae, quod** que, o que, a que, cal

CASO	SINGULAR			PLURAL		
	MASC.	FEM.	NEUTRO	MASC.	FEM.	NEUTRO
Nominativo	qui	quae	quod	qui	quae	quae
Acusativo	quem	quam	quod	quos	quas	quae
Xenitivo	cuius	cuius	cuius	quorum	quarum	quorum
Dativo	cui	cui	cui	quibus	quibus	quibus
Ablativo	quo	qua	quo	quibus	quibus	quibus

O VERBO

INTRODUCCIÓN

- Categorias gramaticais do verbo:
  - Iguais que no galego e no castelán: persoa, número, tempo, modo e voz.
- A conjugación: Conxunto de formas verbais.

SISTEMA VERBAL LATINO (Formas persoais)		
MODOS	SISTEMA DE PRESENTE (INFECTION)	SISTEMA DE PERFECTO (PERFECTUM)
INDICATIVO	Presente	Pretérito perfecto
	Pretérito imperfecto	Pretérito pluscuamperfecto
	Futuro imperfecto	Futuro perfecto
SUBXUNTIVO	Presente	Pretérito perfecto
	Pretérito imperfecto	Pretérito pluscuamperfecto
IMPERATIVO	Presente	
	Futuro	

Hai catro conjugacións: esta distinción só afecta ás formas de **infectum** (nas formas de **perfectum** a conjugación é única). Distínguense pola terminación das tres primeiras formas do enunciado:

ENUNCIADO DOS VERBOS LATINOS NO INFECTION				
1ª pers. sg. pres. indicativo	2ª pers. sg. pres. indicativo	Infinitivo	Tema en	CONJUGACIÓN
-o	-as	-āre	-ā	1ª
-eo	-es	-ēre	-ē	2ª
-o	-is	-ere	consonante ou -u-	3ª
-iō	-is	-īre	-ī	4ª mixta *
-iō	-is	-ire	-ī	4ª

* A conjugación mixta denomínase así porque combina formas da 3ª e da 4ª.

- Os sistemas verbais galego e latino están extraordinariamente próximos: só hai pequenas diferenzas no subxuntivo, onde o galego non ten tempos do eixo do pasado.
- O castelán innovou introducindo unha división entre tempos simples e tempos compostos, alínea ao latín e ao galego.
- A conjugación organízase en tres sistemas:
  - Sistema de presente (**infectum**).
  - Sistema de perfecto (**perfectum**).
  - Sistema de supino.

		ENUNCIADO		
Conjugación	Tema	PRESENTE	PERFECTO	SUPINO
1ª	-ā	amo, amas, amāre	amav-i	amat-um
2ª	-ē	moneo, mones, monēre	monu-i	monit-um
3ª	cons./-u	lēgo, legis, legēre	lēg-i	lect-um
4ª (mixta)	-ī	capio, capis, capēre	cēp-i	capt-um
4ª	-ī	audio, audis, audīre	audiv-i	audit-um
• O tema dedúcese das tres primeiras formas do enunciado.		• O tema dedúcese quitando o -ī.	• O tema dedúcese quitando o -um.	
• Distínguense catro conjugacións (+ a mixta) no sistema de presente.		• Unha soa conjugación no sistema de perfecto e supino.		

VOZ ACTIVA

- FORMAS PERSOAIS DO *INFECTUM* OU SISTEMA DE PRESENTE – VOZ ACTIVA.

FORMAS PERSOAIS DO INFECTUM – VOZ ACTIVA												
TEMPO	1ª Conx. Tema en -ā			2ª Conx. Tema en -ē			3ª Conx. Tema en cons./-u			4ª Conx. Tema en -ī/-ī		
MODO INDICATIVO												
	Tema	Suf.	Des.	Tema	Suf.	Des.	Tema	Suf.	Des.	Tema	Suf.	Des.
Presente <i>Amo...</i>	am(a)-		o	mone-		o	leg-		o	audi-		o
	ama-		s	mone-		s	leg-i-		s	audi-		s
	ama-		t	mone-		t	leg-i-		t	audi-		t
	amā-		mus	monē-		mus	leg-ī-		mus	audi-		mus
	amā-		tis	monē-		tis	leg-ī-		tis	audi-		tis
	ama-		nt	mone-		nt	leg-u-		nt	audi-u-		nt
Pto. Imp. <i>Amaba...</i>	amā-	ba-	m	monē-	ba-	m	leg-ē-	ba-	m	audi-ē-	ba-	m
	amā-	ba-	s	monē-	ba-	s	leg-ē-	ba-	s	audi-ē-	ba-	s
	amā-	ba-	t	monē-	ba-	t	leg-ē-	ba-	t	audi-ē-	ba-	t
	ama-	bā-	mus	mone-	bā-	mus	leg-e-	bā-	mus	audi-e-	bā-	mus
	ama-	bā-	tis	mone-	bā-	tis	leg-e-	bā-	tis	audi-e-	bā-	tis
	amā-	ba-	nt	monē-	ba-	nt	leg-ē-	ba-	nt	audi-ē-	ba-	nt
Fut. Imp. <i>Amarei...</i>	amā-	b-	o	monē-	b-	o	leg-	a-	m	audi-	a-	m
	amā-	b-ī-	s	monē-	b-ī-	s	leg-	e-	s	audi-	e-	s
	amā-	b-ī-	t	monē-	b-ī-	t	leg-	e-	t	audi-	e-	t
	ama-	b-ī-	mus	mone-	b-ī-	mus	leg-	ē-	mus	audi-	ē-	mus
	ama-	b-ī-	tis	mone-	b-ī-	tis	leg-	ē-	tis	audi-	ē-	tis
	amā-	b-u-	nt	monē-	b-u-	nt	leg-	e-	nt	audi-	e-	nt
A mixta conxuga o presente coma a 3ª (agás a 1ª p. sg. e a 3ª pl.), pero o pret. imp. e o fut. imp. coma a 4ª: capio, ... capiunt // capiēbam, capiēbas.../ capiam, capies...												
MODO SUBXUNTIVO												
	am(a)-	e-	m	mone-	a-	m	leg-	a-	m	audi-	a-	m
	am(a)-	e-	s	mone-	a-	s	leg-	a-	s	audi-	a-	s
Presente <i>Ame...</i>	am(a)-	e-	t	mone-	a-	t	leg-	a-	t	audi-	a-	t
	am(a)-	ē-	mus	mone-	ā-	mus	leg-	ā-	mus	audi-	ā-	mus
	am(a)-	ē-	tis	mone-	ā-	tis	leg-	ā-	tis	audi-	ā-	tis
	am(a)-	e-	nt	mone-	a-	nt	leg-	a-	nt	audi-	a-	nt
	amā-	re-	m	monē-	re-	m	leg-ē-	re-	m	audī-	re-	m
	amā-	re-	s	monē-	re-	s	leg-ē-	re-	s	audī-	re-	s
Pto. Imp. <i>Amara...</i>	amā-	re-	t	monē-	re-	t	leg-ē-	re-	t	audī-	re-	t
	ama-	rē-	mus	mone-	rē-	mus	leg-e-	rē-	mus	audi-	rē-	mus
	ama-	rē-	tis	mone-	rē-	tis	leg-e-	rē-	tis	audi-	rē-	tis
	amā-	re-	nt	monē-	re-	nt	leg-ē-	re-	nt	audī-	re-	nt
A mixta conxuga o presente coma a 4ª pero o pret. imperfecto coma a 3ª: capiam, capias ... / capērem, capēres...												
MODO IMPERATIVO												
Presente												
Sg. 2ª	amā			monē			leg-ē			audī		
Pl. 2ª	amā-		te	monē-		te	leg-ī-		te	audī-		te
Futuro												
Sg. 2ª	amā-		to	monē-		to	leg-ī-		to	audī-		to
3ª	amā-		to	monē-		to	leg-ī-		to	audī-		to
Pl. 2ª	ama-		tōte	mone-		tōte	leg-i-		tōte	audi-		tōte
3ª	ama-		nto	mone-		nto	leg-u-		nto	audi-u-		nto
A mixta conxuga coma a 3ª, pero a 3ª p. pl. do fut. coma a 4ª: capiunto.												

SUFIXOS MODAIS-TEMPORAIS DO SISTEMA DE PRESENTE			
MODO	TEMPO	SUFIXO	CONJUGACIÓN
INDICATIVO	Presente	-----	Todas
	Pretérito imperfecto	-ba-	Todas
	Futuro imperfecto	-b- -a- na 1ª persoa do singular -e- nas demais persoas	1ª e 2ª 3ª e 4ª
SUBXUNTIVO	Presente	-e- -a-	1ª 2ª, 3ª e 4ª
	Pretérito imperfecto	-re-	Todas
IMPERATIVO	Presente	No ten sufixos. Basta para caracterizalo as terminacións especiais	Todas
	Futuro		

As **desinencias persoais** de voz activa (agás pretérito perfecto e imperativo) son:

DESINENCIAS XERAIS DA VOZ ACTIVA		
PERSOA	SINGULAR	PLURAL
Primeira	-o/-m*	-mus
Segunda	-s	-tis
Terceira	-t	-nt
* A distribución entre -o/-m na primeira persoa de singular é a seguinte: <ul style="list-style-type: none"> -o: presente de indicativo; fut. imp. da 1ª e 2ª conx. e fut. perf. -m: restantes tempos. 		

A **vogal de unión** aparece nas formas en que o encontro de dous fonemas consonánticos creaba conflito dando lugar a secuencias estrañas ao latín. Así: ***legmus**, ***legnt**, etc. A interposición dunha vogal daba máis claridade e regularidade ao paradigma: **leg-*ī*-mus**, **leg-*u*-nt**, etc. A vogal aparece, sobre todo, na 3ª conjugación, na que o tema acaba en consoante (logo tamén na 4ª, por analoxía) e noutros tempos como fut imperf. da 1ª e 2ª conx., como se irá vendo. A vogais de unión son: **i/u, e**.

- **FORMAS PERSOAIS DO PERFECTUM OU SISTEMA DE PRÉTERITO – VOZ ACTIVA.**
- Observa os seguintes modelos de verbos conjugados:

FORMAS PERSOAIS DO PERFECTVM – VOZ ACTIVA						
	Verbo SVM	1ª Conx.	2ª Conx.	3ª Conx.	4ª Conx.	Conx. mixta
INDICATIVO						
PRÉTERITO PERFECTO	fu-i	amāv-i	monu-i	dix-i	audīv-i	cep-i
	fu-isti	amav-isti	monu-isti	dix-isti	audiv-isti	cep-isti
	fu-it	amāv-it	monu-it	dix-it	audīv-it	cep-it
	fu-īmus	amav-īmus	monu-īmus	dix-īmus	audiv-īmus	cep-īmus
	fu-istis	amav-istis	monu-istis	dix-istis	audiv-istis	cep-istis
	fu-ērunt / fu-ēre	amav-ērunt / amav-ēre	monu-ērunt / monu-ēre	dix-ērunt / dix-ēre	audiv-ērunt / audiv-ēre	cep-ērunt / cep-ēre
PRÉTERITO PLUSCUAMP.	fu-ēra-m	amav-ēra-m	monu-ēra-m	dix-ēra-m	audiv-ēra-m	cep-ēra-m
	fu-ēra-s	amav-ēra-s	monu-ēra-s	dix-ēra-s	audiv-ēra-s	cep-ēra-s
	fu-ēra-t	amav-ēra-t	monu-ēra-t	dix-ēra-t	audiv-ēra-t	cep-ēra-t
	fu-erā-mus	amav-erā-mus	monu-erā-mus	dix-erā-mus	audiv-erā-mus	cep-erā-mus
	fu-erā-tis	amav-erā-tis	monu-erā-tis	dix-erā-tis	audiv-erā-tis	cep-erā-tis
	fu-ēra-nt	amav-ēra-nt	monu-ēra-nt	dix-ēra-nt	audiv-ēra-nt	cep-ēra-nt

FUTURO PERFECTO	fu-ër-o fu-ër-i-s fu-ër-i-t fu-er-ï-mus fu-er-ï-tis fu-ër-i-nt	amav-ër-o amav-ër-i-s amav-ër-i-t amav-er-ï-mus amav-er-ï-tis amav-ër-i-nt	monu-ër-o monu-ër-i-s monu-ër-i-t monu-er-ï-mus monu-er-ï-tis monu-ër-i-nt	dix-ër-o dix-ër-i-s dix-ër-i-t dix-er-ï-mus dix-er-ï-tis dix-ër-i-nt	audiv-ër-o audiv-ër-i-s audiv-ër-i-t audiv-er-ï-mus audiv-er-ï-tis audiv-ër-i-nt	cep-ër-o cep-ër-i-s cep-ër-i-t cep-er-ï-mus cep-er-ï-tis cep-ër-i-nt
SUBXUNTIVO						
PRETÉRITO PERFECTO	fu-ëri-m fu-ëri-s fu-ëri-t fu-erï-mus fu-erï-tis fu-ëri-nt	amav-ëri-m amav-ëri-s amav-ëri-t amav-erï-mus amav-erï-tis amav-ëri-nt	monu-ëri-m monu-ëri-s monu-ëri-t monu-erï-mus monu-erï-tis monu-ëri-nt	dix-ëri-m dix-ëri-s dix-ëri-t dix-erï-mus dix-erï-tis dix-ëri-nt	audiv-ëri-m audiv-ëri-s audiv-ëri-t audiv-erï-mus audiv-erï-tis audiv-ëri-nt	cep-ëri-m cep-ëri-s cep-ëri-t cep-erï-mus cep-erï-tis cep-ëri-nt
PRETÉRITO PLUSCUAMP.	fu-isse-m fu-isse-s fu-isse-t fu-issê-mus fu-issê-tis fu-isse-nt	amav-isse-m amav-isse-s amav-isse-t amav-issê-mus amav-issê-tis amav-isse-nt	monu-isse-m monu-isse-s monu-isse-t monu-issê-mus monu-issê-tis monu-isse-nt	dix-isse-m dix-isse-s dix-isse-t dix-issê-mus dix-issê-tis dix-isse-nt	audiv-isse-m audiv-isse-s audiv-isse-t audiv-issê-mus audiv-issê-tis audiv-isse-nt	cep-isse-m cep-isse-s cep-isse-t cep-issê-mus cep-issê-tis cep-isse-nt

- Destes exemplos podemos sacar as seguintes **conclusións**:
  - Fórmase da mesma maneira nos verbos regulares e nos irregulares (non hai diferenza entre conjugacións).
  - Comprende os tempos de
    - Indicativo: pretérito perfecto, pretérito pluscuamperfecto e futuro perfecto.
    - Subxuntivo: pretérito perfecto, pretérito pluscuamperfecto.
  - Estes tempos fórmanse:
    - tema de perfecto: obtense suprimindo a i da cuarta forma do enunciado verbal
    - sufixos modais-temporais, que son:

MODO	TEMPO	SUFIXO MODAL-TEMPORAL
INDICATIVO	Pretérito perfecto	---
	Pretérito pluscuamperfecto	-era-
	Futuro perfecto	-er-
SUBXUNTIVO	Pretérito perfecto	-eri-
	Pretérito pluscuamperfecto	-isse-

- desinencias persoais:
  - do pretérito perfecto de indicativo (especiais):

DESINENCIAS ESPECÍFICAS DO PRETÉRITO PERFECTO DE INDICATIVO		
PERSOA	SINGULAR	PLURAL
1ª	-i	-imus
2ª	-isti	-istis
3ª	-it	-erunt/-ere*
* A desinencia -ere utilízase menos que -erunt .		

- dos demais tempos (as de sempre):

DESINENCIAS XERAIS DA VOZ ACTIVA		
PERSOA	SINGULAR	PLURAL
1ª	-o/-m *	-mus
2ª	-s	-tis
3ª	-t	-nt
* A desinencia -o só aparece no futuro perfecto de indicativo.		

- vogais de unión: vogal **-i-** só no futuro perfecto

VOZ PASIVA

• FORMAS PERSOAIS DO *INFECTUM* OU SISTEMA DE PRESENTE – VOZ PASIVA.

- Os tempos que comprende este sistema están formados por:

tema de presente
sufixos modais-temporais
desinencias persoais
vogais de unión

- A única diferenza cos de voz activa son as desinencias persoais:

DESINENCIAS PERSOAIS VOZ PASIVA		
PERSOA	SINGULAR	PLURAL
Primeira	-or / -r*	-mur
Segunda	-ris/-re	-mini
Terceira	-tur	-ntur
* -or úsase cando en activa hai -o, e -r cando hai -m		

MODO INDICATIVO												
TEMPO	1ª Conx. Tema en -ā			2ª Conx. Tema en -ē			3ª Conx. Tema en cons./-u			4ª Conx. Tema en -ī/-ī		
	Tema	Suf.	Des.	Tema	Suf.	Des.	Tema	Suf.	Des.	Tema	Suf.	Des.
Presente <i>Amo...</i>	am(a)- amā- amā- amā- ama-		or ris/re tur mur mīni ntur	mone- monē- monē- monē- mone-		or ris/re tur mur mīni ntur	leg- leg-ē- leg-ī- leg-ī- leg-ī- leg-u-		or ris/re tur mur mīni ntur	audi- audī- audī- audī- audi- audi-u-		or ris/re tur mur mīni ntur
Pto. Imp. <i>Amaba...</i>	amā- amā- amā- ama- ama- amā-	ba- bā- bā- bā- bā- ba-	r ris/re tur mur mīni ntur	monē- monē- monē- monē- monē- monē-	ba- bā- bā- bā- bā- ba-	r ris/re tur mur mīni ntur	leg-ē- leg-ē- leg-ē- leg-ē- leg-ē- leg-ē-	ba- bā- bā- bā- bā- ba-	r ris/re tur mur mīni ntur	audi-ē- audi-ē- audi-ē- audi-e- audi-e- audi-ē-	ba- bā- bā- bā- bā- ba-	r ris/re tur mur mīni ntur
Fut. Imp. <i>Amarei...</i>	amā- amā- amā- amā- amā- amā-	b- b-ē- b-ī- b-ī- b-ī- b-u-	or ris/re tur mur mīni ntur	monē- monē- monē- monē- monē- monē-	b- b-ē- b-ī- b-ī- b-ī- b-u-	or ris/re tur mur mīni ntur	leg- leg-ē- leg-ē- leg-ē- leg-ē- leg-e-	a- ā- ē- ē- ē- e-	r ris/re tur mur mīni ntur	audi- audi- audi- audi- audi- audi-	a- ā- ē- ē- ē- e-	r ris/re tur mur mīni ntur
Diante da desinencia de 2ª de sing. -ris/-e un ī (vogal de unión ou -ī- da mixta) muda en ē.												
MODO SUBXUNTIVO												
	Tema	Suf.	Des.	Tema	Suf.	Des.	Tema	Suf.	Des.	Tema	Suf.	Des.
	am(a)-	e-	r	mone-	a-	r	leg-	a-	r	audi-	a-	r
	am(a)-	ē-	ris/re	mone-	ā-	ris/re	leg-	ā-	ris/re	audi-	ā-	ris/re
Presente <i>Ame...</i>	am(a)-	ē-	tur	mone-	ā-	tur	leg-	ā-	tur	audi-	ā-	tur
	am(a)-	ē-	mur	mone-	ā-	mur	leg-	ā-	mur	audi-	ā-	mur
	am(a)-	ē-	mīni	mone-	ā-	mīni	leg-	ā-	mīni	audi-	ā-	mīni
	am(a)-	e-	ntur	mone-	a-	ntur	leg-	a-	ntur	audi-	a-	ntur
	amā-	re-	r	monē-	re-	r	leg-ē-	re-	r	audī-	re-	r
	amā-	rē-	ris/re	monē-	rē-	ris/re	leg-ē-	rē-	ris/re	audī-	rē-	ris/re
Pto. Imp. <i>Amara...</i>	amā-	rē-	tur	monē-	rē-	tur	leg-ē-	rē-	tur	audī-	rē-	tur
	amā-	rē-	mur	monē-	rē-	mur	leg-e-	rē-	mur	audi-	rē-	mur
	ama-	rē-	mīni	monē-	rē-	mīni	leg-e-	rē-	mīni	audi-	rē-	mīni
	amā-	re-	ntur	monē-	re-	ntur	leg-ē-	re-	ntur	audī-	re-	ntur

• FORMAS PERSOAIS DO SISTEMA DE PRETÉRITO – VOZ PASIVA.

- Comprende:

EN MODO INDICATIVO	EN MODO SUBXUNTIVO
Pretérito perfecto Pretérito pluscuamperfecto Futuro perfecto	Pretérito perfecto Pretérito pluscuamperfecto ---

- Estes tempos fórmanse con
  - o participio de perfecto do verbo que se conxuga
  - os tempos correspondentes do sistema de presente do verbo **sum**:

MODO	TEMPO DO SISTEMA DE PERFECTO	TEMPO DO SISTEMA DE PRESENTE DE SVM QUE LLE CORRESPONDE
INDICATIVO	Pretérito perfecto	Presente
	Pretérito pluscuamperfecto	Pretérito imperfecto
	Futuro perfecto	Futuro imperfecto
SUBXUNTIVO	Pretérito perfecto	Presente
	Pretérito pluscuamperfecto	Pretérito imperfecto

- Algúns modelos de conjugación

	SISTEMA DE PRETÉRITO EN VOZ PASIVA	
	INDICATIVO	SUBXUNTIVO
PRETÉRITO PERFECTO	<i>fun amado/a</i> amātus, amāta, amātum sum amātus, amāta, amātum es amātus, amāta, amātum est amāti, amātae, amāta sumus amāti, amātae, amāta estis amāti, amātae, amāta sunt	<i>sexa amado/a - teña sido amado/a</i> amātus, amāta, amātum sim amātus, amāta, amātum sis amātus, amāta, amātum sit amāti, amātae, amāta simus amāti, amātae, amāta sitis amāti, amātae, amāta sint
PRETÉRITO PLUSCUAMPERF.	<i>fora amado/a</i> amātus, amāta, amātum eram amātus, amāta, amātum eras amātus, amāta, amātum erat amāti, amātae, amāta erāmus amāti, amātae, amāta erātis amāti, amātae, amāta erānt	<i>fose/sería amado/a - tivese/tería sido amado/a</i> amātus, amāta, amātum essem amātus, amāta, amātum esses amātus, amāta, amātum esset amāti, amātae, amāta essemus amāti, amātae, amāta essetis amāti, amātae, amāta essent
FUTURO PERFECTO	<i>serei amado/a - terei sido amado/a</i> amātus, amāta, amātum ero amātus, amāta, amātum eris amātus, amāta, amātum erit amāti, amātae, amāta erīmus amāti, amātae, amāta erītis amāti, amātae, amāta erunt	

FORMAS NOMINAIS DO VERBO:

• INFINITIVO

- Morfoloxía: Unhas son formas **sintéticas** e outras **perifrásticas**, como se pode comprobar no seguinte cadro:

VOZ	Inf. de presente	Inf. de perfecto	Inf. de futuro
ACTIVA	tema de presente + -re	tema de perfecto + -isse	Nom/acus.singular e plural do participio de futuro activo + esse
PASIVA	tema de presente + -ri (1ª, 2ª e 4ª en -ī) -i (3ª e 4ª en -ī)	Nom/acus. singular e plural do participio de perfecto + esse	- supino + iri - Nom/acus.singular e plural do participio de futuro pasivo + esse

- Sintaxe:
  - O infinitivo defínese como un substantivo verbal neutro.
  - Desempeña, polo tanto, as funcións dun substantivo: complemento directo e suxeito. Ás veces, tamén as de atributo e aposición.
  - Por ser tamén un verbo, pode levar os seus propios complementos.

• XERUNDIO E XERUNDIVO

▪ XERUNDIO

- Fórmase engadindo o sufixo **-nd-** ao tema de **infectum**.
- É un substantivo verbal neutro (2ª declinación) que completa a declinación do infinitivo.
- Non pode ser nin suxeito nin complemento directo (para estas funcións úsase o infinitivo).
- Por ser tamén un verbo, pode levar os seus propios complementos.
- Ten sentido activo.

XERUNDIO				
Núm.	Caso	SUBST. VERBAL NEUTRO SG. ACTIVO		TRADUCIÓN
Sg.	N.	ama-re		<i>amar</i>
	Ac.	ama-re /	ad ama-nd-um	<i>amar / a amar</i>
	X.		ama-nd-i	<i>de amar</i>
	D.		ama-nd-o	<i>a / para amar</i>
	Ab.		ama-nd-o	<i>amando</i>

▪ XERUNDIVO

- Fórmase coma o xerundio, engadindo o sufixo **-nd-** ao tema de **infectum**.
- É un adxectivo verbal da 2ª declinación (tipo **bonus, -a, -um**) e ten xénero e número.
- Ten sentido pasivo.
- (Ver o cadro seguinte).

• O SUPINO

- Constitúe un auténtico fósil.
- A súa morfoloxía é moi escasa, xa que só posúe un AC sin en **-um** e un AB sing en **-u** (algúns verbos, moi poucos, documentan un DAT sing en **-ui**).

• O PARTICIPIO

- Formación dos participios:

VOZ	PRESENTE	PERFECTO	FUTURO
ACTIVA	tema de presente + -nti- + as terminacións da 3ª, tema en -i amans, -antis	---	tema de supino + -ur- + -us, -a, -um amaturus, -a, -um
PASIVA	---	tema de supino + -us, -a, -um amatus, -a, -um	tema de presente + nd- + -us, -a, -um amandus, -a, -um

- A declinación dos participios acabados en **-us, -a, -um** é coma do adxectivo **bonus, -a, -um**.
- A declinación do participio de presente do verbo **amo (amans, -antis)** é a seguinte:

CASO	SINGULAR		PLURAL	
	MASC. E FEM.	NEUTRO	MASC. E FEM.	NEUTRO
Nominativo	amans*	amans*	amantes	amantia
Vocativo	amans*	amans*	amantes	amantia
Acusativo	amantem**	amans*	amantes	amantia
Xenitivo	amantis	amantis	amantium	amantium
Dativo	amanti	amanti	amantibus	amantibus
Ablativo	amanti/e**	amanti/e**	amantibus	amantibus
<p>* A forma amans constitúe o resultado dos cambios fonéticos experimentados pola orixinaria amantis: *amantis > *amants > *amanss > amans.</p> <p>** Nestes casos, o i do tema transformouse en e por influencia dos temas en consonante. Con todo, ás veces, aparece o primitivo ablativo en i.</p>				

FLEXIÓN VERBAL – VERBOS IRREGULARES.

VERBO SVM *ser, estar, existir, ser propio de (+xenitivo), ter (+ dat.) servir de ... a... (+ 2 dat.)*

- Verbo irregular: carece de supino.
- Tema de presente: **s-/es-** (o tema **es-** pasa a **er-** cando o **-s-** queda entre vogais: rotacismo)
- O sistema de presente en modo indicativo comprende os tempos: presente, pretérito imperfecto e futuro imperfecto.

Verbo SVM				
Tema: s-/es- (er-)				
INDICATIVO	Tema	Suf.	Des.	Observacións
	s- u		m	Alternancia no tema: s-/es- Cando o tema é s- engade a vogal de unión -u-
	es-		s > es	
Presente	es-		t	
<i>Son...</i>	s- u		mus	
	es-		tis	
	s- u		nt	Rotacismo: o -s- entre vogais pasa a -r- Sufixo modal-temporal: -a-
	er-	a-	m	
	er-	a-	s	
Pto. Imp.	er-	a-	t	
<i>Era...</i>	er-	ā-	mus	
	er-	ā-	tis	Rotacismo: o -s- entre vogais pasa a -r- Vogal de unión: i/u Sen sufixo modal-temporal: era un antigo presente.
	er-	a-	nt	
	er-		o	
	er- i-		s	
Fut. Imp.	er- i-		t	
<i>Serei...</i>	er- i-		mus	
	er- i-		tis	
	er- u-		nt	

VERBOS COMPOSTOS DE SVM

- Fórmanse mediante a adición de prefixos como **ab, ad, de, inter, in, ob, prae, super, sub...**
- A maioría deles non presenta ningunha particularidade na súa conjugación, pois antepón os prefixos ás formas do verbo **sum**.
- Só presentan algunha peculiaridade os verbos **possum** e **prosum**.

• POSSVM *poder*

- Enúnciase **possum, potes, posse**¹, **potui**, --- *poder*
- Consta do prefixo **pot-** e o verbo **sum**
- Pot-** + vogal mantense, pero **pot- s > pos-**
- O tema de perfecto é **potu-**

SISTEMA DE PRESENTE				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PRESENTE	PTO. IMPERFECTO	FUT. IMPERFECTO	PRESENTE	PTO. IMPERFECTO ²
<i>podo...</i>	<i>podía...</i>	<i>poderei...</i>	<i>poida...</i>	<i>puidese... podería...</i>
possum	potēram	potēro	possim	possem
potes	potēras	potēris	possis	posses
potest	potērat	potērit	possit	posset
possumus	poterāmus	poterīmus	possīmus	possēmus
potestis	poterātis	poterītis	possītis	possētis
possunt	potērant	potērint	possint	possent

(1). A forma esperada **potesse** non existe, é substituída pola apocopada **posse**.

(2). Neste tempo aparecen testemuñadas as formas esperadas **potessem...potessent**. Con todo, foron substituídas polas apocopadas **possem...possent** por analogía con **possum** e **possim...possint**.

SISTEMA DE PERFECTO				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PTO. PERF.	PTO. PLUSC.	FUTURO PERF.	PTO. PERF.	PTO. PLUSC.
<i>puiden...</i>	<i>puidera...</i>	<i>poderei...</i>	<i>poida...</i>	<i>puidese...</i>
potui	potuëram	potuëro	potuërim	potuisssem
potuisti	potuëras	potuëris	potuëris	potuisses
potuit	potuërat	potuërit	potuërit	potuisset
potuimus	potuerāmus	potuerīmus	potuerīmus	potuissēmus
potuistis	potuerātis	potuerītis	potuerītis	potuissētis
potuērunt <i>ou potuëre</i>	potuërant	potuërint	potuërint	potuissent

• **PROSVM** *aproveitar, ser útil*

- Enúnciase **prosum, prodes, prodesse, profui**, --- *ser útil, aproveitar*
- Consta do prefixo **prod-** e o verbo **sum**
- **Prod-** + vogal mantense, + cons. s/f > **pro-**

SISTEMA DE PRESENTE				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PRESENTE	PTO. IMPERFECTO	FUT. IMPERFECTO	PRESENTE	PTO. IMPERFECTO(*)
<i>son útil...</i>	<i>era útil...</i>	<i>serei útil...</i>	<i>sexa útil...</i>	<i>fose útil.../ sería útil...</i>
prosum	prodëram	prodëro	prosim	prodessem
prodes	prodëras	prodëris	prosis	prodesse
prodest	prodërat	prodërit	prosit	prodesset
prosumus	proderāmus	proderīmus	prosīmus	prodessēmus
prodestis	proderātis	proderītis	prosītis	prodessētis
prosunt	prodërant	prodërint	prosint	prodessent

SISTEMA DE PERFECTO				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PTO. PERF.	PTO. PLUSC.	FUTURO PERF.	PTO. PERF.	PTO. PLUSC.
<i>fun útil...</i>	<i>fora útil...</i>	<i>serei útil...</i>	<i>sexa útil...</i>	<i>fose útil...</i>
profui	profuëram	profuëro	profuërim	profuisssem
profuisti	profuëras	profuëris	profuëris	profuisses
profuit	profuërat	profuërit	profuërit	profuisset
profuimus	profuerāmus	profuerīmus	profuerīmus	profuissēmus
profuistis	profuerātis	profuerītis	profuerītis	profuissētis
profuērunt <i>ou profuëre</i>	profuërant	profuërint	profuërint	profuissent

OUTROS VERBOS IRREGULARES

- Presentan a irregularidade nos tempos do sistema de presente.
  - **VOLO** *querer*
    - Ten dúas formas no tema de presente: **vol-** e **vel-**
    - Presente de Indicativo: **vis** (2ª persoa do singular) - **vult < volt** (3ª persoa do singular)

SISTEMA DE PRESENTE Tema: VOL- / VEL-				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PRESENTE	PTO. IMPERF.	FUTURO IMPERF.	PRESENTE	PTO. IMPERF.
<i>quero...</i>	<i>quería...</i>	<i>quererei...</i>	<i>queira.../querería...</i>	<i>quixese.../querería...</i>
volo	volēbam	volam	velim	vellem
vis *	volēbas	voles	velis	velles
vult **	volēbat	volet	velit	vellet
volūmus	volebāmus	volēmus	velīmus	vellēmus
vultis **	volebātis	volētis	velītis	vellētis
volunt	volēbant	volent	velint	vellent

* A forma **vis** é totalmente irregular.

** O **o** do tema de presente, **vol-**, seguida de **lt**, convértese en **u**.

SISTEMA DE PERFECTO Tema: VOLV-				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PTO. PERFECTO	PTO. PLUSC.	FUTURO PERFECTO	PTO. PERFECTO	PTO. PLUSC.
<i>quixen...</i>	<i>quixera...</i>	<i>quererei...</i>	<i>queira...</i>	<i>quixese...</i>
volui	voluēram	voluēro	voluērim	voluissē
voluisti	voluēras	voluēris	voluēris	voluisses
voluit	voluērat	voluērit	voluērit	voluisset
voluimus	volueramus	voluerīmus	voluerīmus	voluissēmus
voluistis	volueratis	voluerītis	voluerītis	voluissētis
voluerunt / voluere	voluerant	voluērīnt	voluērīnt	voluissent

FORMAS NON PERSOAIS OU NOMINAIS		
PARTICIPIO	INFINITIVO	
PRESENTE	PRESENTE	PERFECTO
<i>querendo</i>	<i>querer</i>	<i>ter querido</i>
volens, volentis	velle	voluisse

■ **FERO** *levar, transportar*

- Ten unha raíz para cada tema:

- Tema de presente: **fer-**

- Tema de perfecto: **tul-**

- Tema de supino: **lat-**

SISTEMA DE PRESENTE : Tema: FER-				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PRESENTE	PTO. IMPERF.	FUTURO IMPERF.	PRESENTE	PTO. IMPERF.
<i>levo...</i>	<i>levaba...</i>	<i>levarei...</i>	<i>leve...</i>	<i>levase.../ levaría...</i>
fero	ferēbam	feram	feram	ferrem
fers	ferēbas	feres	feras	ferres
fert	ferēbat	feret	ferat	ferret
ferīmus	ferebāmus	ferēmus	ferāmus	ferrēmus
fertis	ferebātis	ferētis	ferātis	ferrētis
ferunt	ferēbant	ferent	ferant	ferrent

SISTEMA DE PERFECTO : Tema: TUL-				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PTO. PERFECTO	PTO. PLUSC.	FUTURO PERF.	PTO. PERF.	PTO. PLUSC.
<i>leveí...</i>	<i>levara...</i>	<i>levarei...</i>	<i>leve...</i>	<i>levase...</i>
tuli	tulēram	tulēro	tulērim	tulisse
tulisti	tulēras	tulēris	tulēris	tulisses
tulit	tulērat	tulērit	tulērit	tulisset
tulīmus	tulerāmus	tulerīmus	tulerīmus	tulissēmus
tulistis	tulerātis	tulerītis	tulerītis	tulissētis
tulērunt / tulēre	tulērant	tulērint	tulērint	tulissent

FORMAS NON PERSOAIS OU NOMINAIS				
PARTICIOPIO		INFINITIVO		
PRESENTE	FUTURO	PRESENTE	PERFECTO	FUTURO
<i>o que leva</i>	<i>o que levará</i>	<i>levar</i>	<i>ter levado</i>	<i>haber de levar</i>
ferens, ferentis	latūrus latūra latūrum	ferre	tulisse	latūrum esse latūram esse latūrum esse

■ EO *ir*

- Ten dúas formas para o tema de presente: **e-/i-** (ante vogal / consoante)
- Futuro imperfecto de Indicativo: sufixo **-b-**

SISTEMA DE PRESENTE : Tema: E- / I-				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PRESENTE	PTO. IMPERFECTO	FUT. IMPERFECTO	PRESENTE	PTO. IMPERFECTO
<i>vou...</i>	<i>ía...</i>	<i>irei...</i>	<i>vaia...</i>	<i>fose... iría...</i>
eo	ibam	ibo	eam	irem
is	ibas	ibis	eas	ires
it	ibat	ibit	eat	iret
imus	ibāmus	ibīmus	eāmus	irēmus
itis	ibātis	ibītis	eātis	irētis
eunt	ibant	ibunt	eant	irent

SISTEMA DE PERFECTO : Tema: I(V)- / I-				
INDICATIVO			SUBXUNTIVO	
PTO. PERFECTO	PTO. PLUSC.	FUT. PERFECTO	PTO. PERFECTO	PTO. PLUSC.
<i>fun...</i>	<i>fora...</i>	<i>irei...</i>	<i>vaia...</i>	<i>fose...</i>
i(v)i *	ivēram	ivēro	ivērim	ivissem
ivisti	ivēras	ivēris	ivēris	ivisses
ivit	ivērat	ivērit	ivērit	ivisset
ivimus	iverāmus	iverimus	iverimus	ivissēmus
ivistis	iverātis	iveritis	iveritis	ivissētis
ivērunt / ivēre	ivērant	ivērint	ivērint	ivissent
* o -v-, como tamén nos verbos da 4ª, pode non estar en tódalas formas de perfectum.				

FORMAS NON PERSOAIS OU NOMINAIS				
PARTICIPIO		INFINITIVO		
PRESENTE	FUTURO	PRESENTE	PERFECTO	FUTURO
<i>o que vai...</i>	<i>o que irá...</i>	<i>ir</i>	<i>ter ido</i>	<i>haber de ir</i>
iens, euntis	itūrus itūra itūrum	ire	ivisse	Iturus/itūrum esse Itura/itūram esse itūrum esse

VERBOS DEPOÑENTES

- Presentan formas pasivas e significado activo.
- Poden levar os complementos propios dos verbos en activa.
- Os verbos que son depoñentes unicamente no sistema de perfecto chámanse semidepoñentes.